

KRÖNIKA

Barnen förtjänar så mycket

TEXT: NANCY HATCH DUPREE

ÖVERSÄTTNING: CHARLOTTE HJUKSTRÖM

Isitt anförande vid parlamentets öppnande den 18 december 2005 bekräftade president Karzai att folkets förväntningar, trots vissa framsteg, fortfarande återstår att uppfylla. Han uppmanade ledamöterna att agera kraftfullt och förklarade att lika möjligheter till utbildning för alla är en nödvändig grund för att ekonomin ska kunna växa och fattigdomen utrotas. Men att göra dessa ofta upprepade slagord till verklighet är fortfarande lättare sagt än gjort, inte minst därför att den förda politiken har skyfflat skolutbildningen åt sidan tillsammans med andra viktiga behov.

Med jämna mellanrum basunerar regeringen ut att skolväsendet har gjort stora framsteg, både när det gäller antalet skolbyggnader och antalet inskrivna elever, som nu är det högsta i Afghanistans historia. Biståndsgivarna trycker gärna på hur mycket pengar de ger till utbildningen, även om det vanligtvis handlar mindre summer än de som anslås till andra verksamheter. I statsbudgeten för 2005-06 på 678 miljoner dollar är 7 procent reserverade för utbildningsväsendet men av historien kan man lära sig att det kommer att bli avsevärda underskott. Enligt en budgetöversyn som gjordes 2002-03 anslags bara 72 miljoner dollar till utbildning trots att det fanns äskanden för 250 miljoner och det var bara 38 miljoner som verkligen betalades ut. De optimistiska uttalandena maskerar också det faktum att de påtagliga kvalitativa förbättringarna under de senaste fyra åren släpar långt efter den potential som finns. Utbildning är så mycket mer än elevantal och skolbyggnader.

Trots att den nya grundlagen ger alla medborgare rätt till utbildning upp till högskolenivå, är det inte ens hälften av alla barn mellan sju och tretton år som går i skolan. Det är fortfarande stora skillnader mellan stad och land, mellan olika geografiska områden och mellan könen. Det är fler barn än någonsin som slutar skolan efter två år. Förbättringar och moderniseringar av läroplanerna och läromedlen diskuteras ständigt men har ännu inte genomförts. Administratörerna motsätter sig envist alla förändringar. De låga lärarlönerna gör att det råder svår brist på lärare som kan ta emot alla nya elever. Visserligen läggs stor vikt vid fortbildning av lärare men de gamla metoderna med rabblande av utantilläxor sitter fortfarande djupt. Att stimulera pedagogiska metoder som medger större delaktighet för eleverna är inte så lätt när det är sextio elever, eller ännu fler, i varje klass. Brist på grundläggande materiel, möbler, laboratorieutrustning, pennor och papper, för att inte tala om läroböcker, uppstår när leveranserna inte

når fram till skolorna på grund av dåliga vägar och obefintliga transportmedel. I sådana fall blir leveranserna många gånger lämnade åt sitt öde.

De här problemen kommer inte som någon överraskning för dem som känner till Afghanistans sjuttioåriga historia av sekulär utbildning. Ända sedan 1935 har olika regeringar vårdat principen om likvärdig utbildning för alla men de har aldrig haft resurser eller förmåga att förverkliga detta ideal. I dag, när Afghanistan får en så stor del av världens uppmärksamhet, inklusive hjälp och expertis, hade man kunnat förvänta sig en omfattande vitalisering av utbildningssektorn. Kampanjen *Back to school*, som inleddes med pompa och ståt 2002, tappade dock snabbt farten. Regeringens strategiska plan för de kommande sju åren, som presenterades 2004, saknar närmare detaljer för hur planens mål ska kunna uppnås. Givarkonferensen i London i månadsskiftet januari-februari blir i ljuset av detta intressant.

När man utformar strategier är det nödvändigt att ha ett flöde av enhetligt insamlad information, liksom ett standardiserat informationssystem för utbildningsfrågor. Unicef tog ett kreativt initiativ i den riktningen 2002. Försöket hade potential men har aldrig blivit verklighet. I stället läggs man ner mycket tid och kraft på godtyckligt prioriterade statistiska analyser

som bygger på tvivelaktiga data och leder till triviala slutsatser av marginell nytta. Det finns inte heller någon nationell standard för kunskapsinhämtandet, så det är svårt att avgöra om systemet håller på att bli bättre och om eleverna verkligen får de färdigheter som de behöver för att kunna börja arbeta och sätta fart på ekonomin.

Ett stort antal aktiva utbildningsprogram pågår utanför det statliga skolsystemet och många har fått berömvärda resultat. En del av dem är inriktade på de särskilda behov som har uppstått på grund av

många års politisk oro. Snabbkurser för dem som blivit efter på grund av krig och inbördeskrig kan till exempel hjälpa elever mellan 12 och 30 år att läsa in sex årskurser på tre år, så att de kommer ikapp och kan fortsätta studera på statliga skolor. De som driver dessa projekt är emellertid ofta dåliga på att samordna sin verksamhet med statens och rapportera till utbildningsdepartementet, vilket har lett till allt skarpare anklagelser om att olika biståndsorganisationer och kommersiella utbildningsföretag har missbrukat de 60 miljoner dollar de ska ha fått för att driva skolor. Den utbredda korrruptionen i hela Afghanistan är en växande skandal som inte längre kan förbises och under den senaste tiden har upprörande fall av fusk med skolbyggen avslöjats. Dåliga ritningar, material av undermålig kvalitet och uppblåsta siffror – upp till sex gånger de normala byggkostnaderna för en skola – är något av det som kommit

” Demokratin kräver en utbildad väljarkår som har förmågan att väga alternativa lösningar mot varandra...

bättre

fram, liksom mutor på 50 000 dollar till de tjänstemän som ska bevaka att byggarbetena håller god kvalitet. Följden har blivit att antalet färdigbyggda eller renoverade skolor halkat långt efter tidsplanerna vilket har väckt besvikelse på bynivå, i synnerhet där enskilda individer har skänkt mark till skolbyggnader som aldrig har blivit verklighet. Regeringens oförmåga att stävja korruptionen är en stor källa till missnöje.

Säkerhetsproblemen bidrar till förseningarna och gör det svårare att rekrytera personal. Rebellerna har angripit primärskolor, i synnerhet för flickor, ända sedan den nu pågående politiska processen inleddes. Efter valet har de våldsamma incidenterna kraftigt ökat i antal, särskilt i de pashtundominerade provinserna i södra och sydvästra delarna av landet. Nu blir både pojks- och flickskolor angripna och nedbrända; rektorer blir skjutna eller till och med halshuggna. I dessa konservativa sydliga provinser anser många att de fortsatta oroligheterna beror på införandet av sekulära skolor, där man lär ut uppfattningar som kan gå emot den traditionella moralen och bilden av familjens heder. Mot bakgrund av sådana attityder är det glädjande att många elever och deras familjer vägrar att låta sig kuvas. Allt fler pojkar och flickor skrivs in i skolorna även i sydliga städer som Kandahar. Det ligger mycket i tanken att en långsiktig trygghet skapas bättre genom utbildning än genom de kostsamma säkerhetsåtgärder som möter ett växande motstånd på så många håll.

Samma sorts konservativa attityder dominerade bland de afghanska flyktingarna i Pakistan under de första åren i exil. Med åren övergick emellertid motståndet mot sekulär utbildning i stor utsträckning till öppna krav på skolor för både pojkar och flickor. Detta öppnade möjligheter att utveckla nya metoder som passade bättre ihop med afghanska traditioner och behov. Enligt en nyligen genomförd folkräkning bor det fortfarande tre miljoner afghanska flyktingar i Pakistan men flyktingarnas skolor håller på att stängas. De som fortfarande bedriver undervisning kämpar med stora ekonomiska nedskärningar; personalstyrkorna har halverats och klasserna har blivit dubbelt eller tredubbelt så stora. En del skolor tvingas ha upp till hundra elever i varje klass. Detta betyder att många nyskapande program kommer att försvinna och med dem försvinner också de värdefulla erfarenheter som har gjorts under mer än tjugo år. Om problemet inte får en lösning kommer de många återinvandrade barnen utan skolgång att lägga ytterligare sten på den börda som utbildningsväsendet i Afghanistan har att bära.

Det är nedslående att man ser så lite av kvalitativa förbättringar, i synnerhet när man har sett vad som går att åstadkomma med kreativa metoder och visioner. Till exempel på Barrens Mobila minicirkus fångas man genast av entusiasmen

och den sprittande energin hos barnen, som tillverkar egna läromedel samtidigt som de lär sig fakta ur sin historia och sitt kulturarv. De afghanska barnen är så underbart levande, ivriga och kunskapsörstiga. De förtjänar mycket mer än de trista klassrumsmiljöer där de oftast sitter instängda.

De förtjänar också tillgång till böcker som stimulerar fantasin men det finns nästan inga andra böcker än rena läroböcker att få tag i. Ändå är det så att just nu, när demokratin ska införas i landet på ett så aggressivt och kostsamt sätt, är det nödvändigt att människor läser – inte bara för att lära sig hur demokratin fungerar, utan också för att höja familjernas livskvalitet så att väljarkåren som helhet blir motiverad att delta i de demokratiska processerna. Demokratin kräver en utbildad väljarkår som har förmågan att väga alternativa lösningar mot varandra och detta förutsätter att man har tillgång till all slags information. Före parlamentsvalet användes en rad olika sätt att tillämpa moderna kommunikationsmetoder för att förklara hur röstningen gick till. Förmodligen kommer dessa metoder nu att användas i mer grundläggande utbildningssyften. Men även om radio och tv onekligen har sina fördelar är deras praktiska råd oftast alldeles för flyktiga och går bokstavligen rakt ut i luften. Som stöd och komplement till den viktiga informationen behövs det stora mängder av tryckt material, liksom ett effektivt distributionssystem för dessa skrifter. Än så länge är det dock ingen som har satt upp de frågorna på sin prioriteringslista.

Tyvärr finns det här inget utrymme för att gå närmare in på den högre utbildningen men 41 000 personer sökte till universitetet i år mot 30 000 förra året. Ändå är det bara 0,1 procent som genomgår högre utbildning. Både gymnasieskolor och högskolor har viktiga roller att spela i den totala utbildningssektorn men det är nödvändigt att regeringen inför reformer som möjliggör det kraftfulla agerande som presidenten efterlyste vid parlamentets öppnande. ■

KJELL LUNDBERG

Nancy Dupree är stående krönikör i Afghanistan-nytt. I höstas talade hon på SAKs internationella seminarium om Afghanistan och demokrati.